

23. september 2024

UKA2024/15b

Naalakkersuisut siulittaasuata ammaanermi oqalugiaataa tunngavigalugu oqallineq.

(Naalakkersuisut Siulittaasuut)

Kingumunaasiit ukiakkut Inatsisartuni ataatsimiissalluta katersuuppugut aasami pinngortitaq minnerunngitsumillu ilaqquttat ikinngutillu, timikkut tarnikkullu pissarsiaqarfigilluareerlugit.

Ukiakkut ataatsimiinnissarput immikkuullarissuuvoq tassami aappaagu aprilimi kingusinnerpaamik Inatsisartunut qinersisussaavugut suliasagullu naammassisassat pingaarutillit suli utaqqipput.

Aallarniutigalugu Inatsisartut ukiakkut ataatsimiillutik ammaanersiornerannut atatillugu, Naalakkersuisut siulittaasuata ammaalluni oqalugiaataa imartooq ersarissorlu Siumumiik qujassutigaarput.

Qinikkatut sulinermi pingaernerpaat ilagaat inuiaqatigiit oqariartuutaannik tusarnaarsinnaaneq, angorusutat ilai sukkanerusumik anguneqarsinnaapput ilaallu ukiorpassuit atorlugit anguniagassaallutik. Inuiaqatigiit kissaataat nunattalu aningaasarsiornerata ullumikkornit pitsaannerusumik ingerlanissaa angussagaanni, avaqqunneqarsinnaangilaq aningaasarsiorfissanik nutaanik pilersitsinissaq aammalu aningaasanik atueriaatsitta nalilersornissaa.

Sulisussaqaarniarneq

Europap ilarujussuani sulisinnaasut ikiliartorput soorlu aamma uagut nunatsinni tamanna ajornartorsiutigigipput. Sulisinnaasut ikiliartornerannut tunngaviuvoq utoqqalillutik sulisinnaajunnaartut amerliartormata. Soorlu oqaatigereeriga, tamanna nunatsinni kisimi ajornartorsiutaangilaq kisianni nunarsuup ilaanni aamma ajornartorsiutaavoq tamannalu ima kinguneqarpoq europamut unammillertariaqaleratta aningaasarsiat akileraarutillu tungaatigut, suliffigissaanikkut kultoorimillu akuutitsinikkut, ineqarnikkut, ilaqutariit atugassarisaannut, atuarfigissaanikkut, peqqinnissaqarfeqarnikkut allarpassuillu periarfissat eqqarsaatigalugit.

Nunatsinni ineriartorneq ingerlavoq, sulisussanik amigaateqarpugut, allaammi ima amigaateqartigaangut inuleriffinni soorlu meeqquerivinni, ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni, utoqqarni allanilu suliffeqarfinni sullissisuni sulisussaaleqinerput ilungersunarluinnarluni. Aningaasarsiffinni suliartunngitsoortarnerit piviusuupput, tamanna meerartatsinnut utoqqartatsinnullu tunnerluttarpoq ajorluinnartumik akuersarneqarsinnaangitsumillu. Sulisussaaleqineq ima annertutigaaq, ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni, utoqqarni allanilu suliffeqarfinni sulisut akunnerpassuarni allaat qaangiuttoortariaqartarlutik. Taamatut

sulineq illersoruminaappoq kukkuluttornernillu kinguneqarsinnaalluni. Taakkunani sulisut ilungersoreersut aamma eqqugaasarpud napparsimalersinnaasarlutillu.

Kommunit ilai immikkut iliuuseqartaraluarput, soorlu ilinniarsimangikkaluartut inissaannik tunisisinnaanermut periarfissiillutik ajornartorsiutilli suli qaangeruminaappud. Taamaattumik kommunit ilaasa nunatta avataaniik sulisussanik tikisitsillutik atuiniarnerat Siumumiik paasilluarparput naak isorinnittut paasisinnaalluaraluarlugit tassami avataaniik tikittut oqaatsitsinnik atuisinnaangillat kulturitsinnillu ilisimasaat killeqarpud. Siumumi isumaqarpugut pingaarnerpaaq tassaasoq pineqartut isumannaatumik paaqqutarineqarnissaat soorlu aamma peqqinnissaqarfiit pineqartillugit inuup inuunera pineqartoq illersortariaqarippud.

Sulisussaaleqineq eqqartorneqartillugu, tikisitat qanoq atorniarnorigut nalilersorsinnaasariaqarpagut tassami, inuiaqatigiit akornanni annertuumik oqallisigineqartut ilagivaat avataaniik suliartortut amerliartuinnarnerat nunaqavissullu suliffissaannik inagiingaluttuinnarnerat ass. fabrikkini, pisiniarfinni, asaasuni allarpassuarnilu avataaneersuinnarnik sulisoqaleriartorneq ersarittorujussuummat.

Inuit tamat oqallittarfiini ilaatigut allaaserineqartarput, fabrikkit ilaanni sulisut, pisiniarfiit ilaanni, asaasut tikisitaannangorneri il. il. Oqallittarfinni allattut ilaat allappoq, qitornaa sunngiffimmini pisiniarfimmut suliffissarsiorsimagaluartoq akineqarlunili sulisussaaleqisoqanngitsoq taamaattorli takuneqarsinnaappud avataaniik tikisitarpassuit kalaalartaqarpiaratik sullittut, RG-mi aalajaalluni ukiorpassuarni sulisut ilaat saaffiginnippoq, suliffimminit inissamik tunineqarsinnaanerluni kisianni suliffimminiik akineqarpoq inissaannik tunineqarsinnaanngitsoq kisianni akerlianik RG ajornaquteqanngitsunik kangiamiunik nunatsinnut tikerartitsivoq inissaqartillugillu. Oqaluttuat taamaattut amerligaluttuinnarput ersarissigaluttuinnarlutillu. Inuluarniannikkaluarluni eqqarsarnarpoq ineriartorneq taamaattoq akuersaaginnarneqassanersoq, nunaqavissut kingullinngortitajartuinnarnerat akuerineqarsinnaanngimmat. Alla eqqarsaatigilluartariaqagaq tassaavoq taamatut ingerlaannassagutta, inuiaat kalaallit ikinnerussuteqalersinnaanerput tassungami siunissami killissagaluarutta nunarsuatsinni nunap inuui naalagaaffimmit inuiannillu allanit naqisimaneqartut perusinnaavagut taamaattumik inatsisiliortarnitsinni isumatusaartuarnissarpud pisariaqarpoq.

Ullumikkut sulisussarsiornermi piumasaqaataavoq, allagarsiisimanissaq taavalu nunatsinni qinnuteqartoqarsimangippat taava aatsaat avataaneersunik sulisussanik atuisinnaaneq periarfissaalluni. Taamaakkaluartuq naliginnaasuvoq suliffeqarfiit sulisussarsioraangamik innuttaasut inorsillugit piumasaqaasersortarnerat ass. kangiamiutut igasinnaassasut imal. ukiuni qulini minnerpaamik allaffissornikkut misilittagaqassasut il.il. Taamatut piumasaqartoqartillugu nunaqavissut periarfissaat annikillisinneqareertarput. Suliffeqarfik tikisitsigaangat kingorna tikisitaq kangianeersoq ilaanni allamik suliffittaartarpoq namminersulerluniluunniit sulisitsisuminiit isumaqatigiissut suli naammassinngikkaluartuq tikisitaanini atornerlullugu aammali killormut pisoqartarpoq kangianiik tikisitat sulisitsisuminnit

akilernerlunneqartarput taakkualu ikiortissarsiornissamut tunuarsimaartarput ernumagalugu nunaminnut angerlartitaanissartik. Taamaattumik nalilersuisariaqarpugut eqaalisaallutalu iliusissanik.

Naalackersuisut siulittaasuata aammaarluni oqalugiaatimini eqqaavaa, nunaqqaterpassuata ilaasa sulisinnaagaluartut uninngaannarnerat. Taakkua ukiut tamaasa oqallitarnitsinni eqqaajuarpagut ajoraluartumilli nikigaarneq ajorput. Taakkua eqqartortuakkagut nikisinneqassappata atuarfimmik anisut nalunaarsortariaqarpagut, ingerlaqqinnissaannik kaammattorlugit aqutissiuullugillu. Taamaattumik Naalackersuisut iliusissanik pilersaaruteqarnerat pisariaqarlunnarmat oqalugiaammi anguniagassatut qaqilerneqartut qilanaarivagut. Sulineq pisariaqartitsisunut kajumissaarutaavoq ataatsimoorlutalu oqaluuserisariaqarparput.

Akilerartarnikkut akitsuusiarnikkullu aaqjissuusseqqinneq

Sulineq akilersinnaasariaqarpoq, tamanna akilerartarnikkut akitsuusiarnikkullu aaqjissuusseqqinnermi aaqqitassatta ilagivaat ukiup tulliani atuutilersussaq tamanna inuppassuarnut malugusuutaassasoq neriutigaarput.

Inuussutissarsiornikkut akilerartarnikkut aaqjissuusseqqinneq aamma pisussaavoq soorlu pisariillisaanikkut tamanna pisariaqavippoq ass. nunatsinni pisortanut akiitsullit amerligaluttuinnarput tamanna tunngaveqarpoq ilaatigut allaffissornikkut aaqjissuusnaanitta eqarujussuarneratigut aammalu paasisitsiniaanerup ilisimasallu killeqarneratigut. Assersuutigilara aalisartoq ukiut tamaasa S25 immersortartussaavaa taamaaliunngippalli 5000kr-ninik akiligassinneqartarpoq.

Atuartitaaneq ilinniartitaanerlu

Siuliani eqqartukkakka tunngavigalugit, meeqqat atuarfiannit angusillutik naammassisartut suli ikippallaarput ilinniartinnullu ingerlaqqillutik aamma naammassisartut suli ikippallaarlutik. Oqalugiaammi oqaatigineqarpoq amerlanerit ilinnialertarnissaat angusariaqarippat tamanna isumaqatiginarpoq eqqarsarnarporli ilinniartit ilaanni inissat tamakkerlugit atorneqartannginnerat.

Meeqqat atuarfiannit ingerlaqqittut amerlanerusariaqartut aamma Naalackersuisup siulittaasuata oqalugiaatimini eqqaavaa, tamanna qulakkeerneqarsinnaavoq atuartut tamarmik ilinnialersinnaanerat pisinnaatitaaffiulerpat tamanna milliardinik akeqassasoq siulittuutaareernikuuvoq politikikkullu suli tunuarsimaarfigineqarluni inissat allallu amigaataanerat tunngavigalugu.

Ilinniartut amerlanerit naammassinnittalissappata kalaallisut oqaatsitta ilinniarfinni aporfissalersorneqaratik atorneqarsinnaanerit aqquissiuunneqartariaqarpoq, ass.

Ilisimatusarfik pisortatigoortumik nalunaaruteqareernikuuvoq ilisimatusartut kikkulluunniit kalaallisut oqaatsit atorlugit soraarummeersinnaalersut.

Imigassaq ikiaroorartorlu ajornartorsiutaapput aamma ilinniartut ilaasa akornanni. Taakkua ajattuinnarnagit qaangiiniarnissaannut aqquissiuuttariaqarpagut ilinniarfimmiik anisinnikkaluarlugit aatsaat taamaaliorutta ilinniartorpasuit ilinniakkaminnik naammassinnittartut amerlisissinnaavagut.

Imminut toquttarneq

Imminut toquttarneq nunatsinni ajornartorsiutitta annertuut ilagaat, ukioq manna imatut misinnarpoq imminut toquttarneq tuniluuttoq. Innuttaasut peqqissusaannik ukiut sisamakkaarlugit misissuisarnermi ersersinneqartarpoq, innuttaasut imigassamik atuinerpaaffisa nalaanni sumiginnaaneq, atonerluineq, nukinnik atuneq meeraanermilu aqqusaakkat tunngavigalugit tassunga killittoqartarpoq. Taamatut oqarama isumaqanngilaq kikkut tamarmik taamatut aqqusaagaqarsimasut misissuinerilliukua takutikkaat meeraanermi aqqusaakkat kingunipilutsisarsimasut annertuumik. Taamaattumik pinaveersaartitsillutik suliniuteqartut assigiinngitsut ataqatigiissaakkamik suleriuseqarnissaat pisariaqarpoq innuttaasullu uagut aamma akisussaaqataalluinnarpugut inoqatitsinnut tusarnaarsinnaanissamut ikiuussinnaanissamullu.

Angerlarsimaffiup avataanut inissiisarneq

Oqalugiaammi eqqaaneqartut ilagaat angerlarsimaffiup avataanut meerarpassuit inissinneqartarnerat. Taamatut inissiisarneq aningaasarpassuarnik naleqarpoq tamannalu amerlasoorpassuariarluta oqaluserisarpaput. Naalackersuisup siulittaasuata oqalugiaataani innuttaasut tikillugit sullissinissaq oqaatigineqarpoq tamannalu anguneqassappat, inunnik sullissisut, politiit allallu paaseqatigiiffigalugit siunertaq angusariaqarpoq.

Nunatta avataanut nutserneq

Nunatta avataanut nutsernerit pillugit misissuinermi tunngavilersuutigineqartut pingaernerit tassaapput: inissaaleqineq aammalu peqqinnissaqarfik. Oqariartuut tamanna Siumumiik paasilluarsinnaavarput, toqqissilluni inuuneqassagaanni angerlarsimaffeqartariaqarpoq, suliffeqartariaqarpoq peqqinnissaqarfimmullu saaffiginnissinnaaneq ikiorneqarsinnaanerlu qulakkeerneqartariaqarpoq.

Inissaaleqinerup saniatigut akit qaffakkaluttuinnarput nunatsinni inissiat annertuumik aserfallassimmamata taakkualu suliarineqanngippata ajornartorsiut alliartuinnassaaq. Taamaattumik Naalackersuisut iliuuseqarniarnerat pisariaqavippoq kinguarsaqinneqarsinnaangitsoq.

Ineqarniarneq akillu

Nunat sanilerisagut qiviraanni soorlu Islandimi ineqarnermi akit qaffakkaluttuinnarput, tamatumunnga tungaviuvoq takornariat amerlerujussuarneranni innuttaasut inissaralui soorlu illut inillu takornarissanut Airbnb-tut attartortinneqartarmata. Taamaattumik ukiaanerani ataatsimiinnissatsinni unnuinnermut akileraarutip eqqunnissaanut siunnersuutip aaliangiiffiginissaa pisariaqarpoq taamatutaaq ineqarnikkut aaqqissuusseqqinneq suliani pingaarutilinnut ilaavoq. Siumumiik iluarisimaarparput, boligsikring eqqarsaatigalugu Naalackersuisut nalimmassaaqqinniarmata tassuunakkut isertitakinnerusut eqqorneqannginnissaat anguniarlugu.

Takornariaqarneq

Takornariaqarnermut tunngatillugu allaaserineqartut uteqqinngikkaluarlugit sillimaffigisassaarpugut amerlasuunik ass. peqqinnissaqarfinnut kigutileriffinnullu artukkiiartuinnarnerit takornariaqarnerli mittarfissualiornerillu akilersinnaassappata pisariaqarpoq inissaqartitsinnissap qulakkeernissaa. Oqalugiaammi tikkineqartut umiarsuarnut killilersuinissaq soorlu kangerlunnut, piniariartarfinnut kiisalu eriagisariaqakkanut tamakkiisumik Siumumiik tapersorsorparput tamannalu piaartumik pisariaqartoq isumaqarluta.

Nunanik allanik suleqateqarneq

Nunatut naalagaaffinngorniartilluta suleqatissanik mattussuinata annertusaasariaqarpugut, taamaattumik nunanik allanik suleqateqarnerup annertusaaffigineqarnera isumaqatigiissusiornikkut suliaqarnerit pissangalluta neriulluarfigaangut.

Nordisk Ministerrådimut tunngatillugu tamakkiisumik tikilluaqqusinnginneq Siumumiik akuerinngilarput. Inuit A aamma B-mut inississorlugit sulineq tatigeqatigiinnermut akornutaavoq, taamaattumik Naalackersuisut tunuarternarnerat nalilersuinerallu Siumumiik paasilluarsinnaavarput. Taamaakkaluortoq tunniutiinnarani ilungersorneq aamma akilersinnaasoq Nunat Avannarliit Siunnersuisooqatigiivisa angujartoraat nuannaarutissaavoq. Assersuutigilara, Nunat Avannarliit Siunnersuisooqatigivini

Helsingforsaftalep isumaqatiginninniutigineqarnera aallartimmat nunatta, Savalimmiut aammalu Ålandip namminerisamik ilaasortanngornissai pineqarmata minnerpaamik nunat pingasut tunuarternikuupput aamma qallunaat tunuarsimaarnikuullutik kisianni tunniutiinnarata ilungersornitsigut taakku nunat matoqqasimasut ammariartulernerat malunnarsiartorpoq. Taamaattumik qanoq suleriuseqarneq aamma apeqqutaalluinnarpoq.

Pisuussutit

Nunarput pisuussuterpasuaqarpoq atorluanngisatsinnik. Oqalugiaammi oqaatigineqarpoq nunarput soqutigineqaqisoq kisianni misissuitissallugit akuerinikuusatta ilai tunniutiinnartarput aporfissalorsorneqartuarnitik tunngavigalugit. Aatsitassarsiorniaqatigiit tassunga killittarnerat nutaajunngilaq kajumissaataanilu, aap piumasagut malinneqassapput kisianni imaassanngilaq matoqqalluinnartariaqartugut. Siumut isumaqarpoq, aatsitassat qaqutigoorpata qaqutiguunngippataluunniit akisussaassusilimmik atorsinnaasariaqarigut ajortumik siunertaqanngitsunut.

Siumumiik taamatut oqaaseqarluta, Naalakkersuisut siulittaasuata ammaalluni oqaaseqaataa taamatut oqaaseqarfigaarput.

Naggasiutigalugu imatut oqassuugut, nunatut naalagaaffinngornissamut ingerlaartilluta maannangaaq Naalagaaffittut pissusilersornissarput pisariaqarpoq aamma nunap inui naalagaaffinngorusuttut inuisa salleryaallutik tamanna suliarisariaqarpaat!

Doris Jakobsen Jensen, Siumut